

Zebreniza en Sobibor.

Ik ken de hele geschiedenis. Ik heb een boek: De negentien treinen. En dat verhaal van die Selma Wijnberg heb ik wel vijf keer gelezen. En dat van Jules Schelvis. En de film gezien: Escape From Sobibor. Met Rutger Hauer.

Over die Selma die, na Sobibor, door Nederlandse ambtenaren nog eens een keertje administratief mishandeld werd: de pasjesaffaire in Zebreniza heeft mij geleerd dat we het nu precies weer zo zouden doen. Niet uit slechtheid. Maar uit stiptheid.

Voornameijk ook omdat te veel mensen - ook velen die ik ken en waardeer - het niet ok vinden dat ik vier verschillende tuinstoelen heb. Dat hoort niet. En omdat te veel mensen die ik ken en waardeer het belangrijk vinden dat je op tijd naar de kapper gaat. Dat je tuin er netjes bij ligt. En omdat te veel mensen die ik ken en waardeer vinden dat je nu eenmaal naar de verjaardag van je schoonzus moet. Omdat dat nu eenmaal zo hoort. Daarom is het, nergens anders om.

In Antwerpen overleefde 80% van de Joden. En elk huis in Antwerpen is anders. In Nederland nog geen twintig procent. Dat komt omdat te veel huizen in Nederland hetzelfde zijn. Het is een gebrek aan origineel denken, aan *outside the box* denken, ergens op een andere manier tegenaan kijken.

Elke avond worden allerlei meningen op de TV geventileerd, daar zijn we goed in, maar de huiskamers van waaruit we die aanhoren zijn angstwekkend gelijkvormig.

Hoeveel voorbeelden moet ik noemen? Te veel Nederlandse mensen herkennen nieuwe situaties niet, en zouden exact hetzelfde handelen als tachtig jaar geleden.

Die vent van die pasjes in Zebreniza heeft waarschijnlijk Dit soort Sobibor-docu's hoofdschuddend aangezien. "Hoe kunnen mensen zo zijn?", zei hij nog tegen zijn vrouw. Maar toen de situatie zich aandienende, herkende hij die niet. En hield hij die veertig Nato-pasjes in de la. Omdat hij ze niet mocht uitdelen zonder schriftelijke toestemming van Den Haag. Hoezeer die bekende tolk Hasan Nuhanovic ook smeekte.

Sobibor en Zebreniza. Er zit geen seconde tussen.

PS er was een mortier. Ze wilden er mee gaan schieten toen de Serven al op de bergweg naar Zebreniza reden. Maar er was ook een papier. Daar stond op dat het mortier af en toe niet goed werkte. Toen zijn ze maar niet gaan schieten. Het rare was dat de NRC een pagina lang uitgelegd heeft hoe dat precies zat met dat mortier. Daar heb ik het namelijk van. Allerlei redelijke argumenten om dat mortier maar niet te gebruiken. De meest banale details. Maar nergens stond dat het mortier het meestal wél deed. Ook geen ingezonden brieven, voor zover ik me herinner. Nergens stond dat je met een mortier het meestal wél goed doet nog behoorlijk wat kunt doen. Nee, iedereen vond het logisch, zowel de lezers als de schrijver: met een mortier dat het af en toe niet doet, ga je niet schieten. Daar komen ongelukken van.

Selma Wijnberg wilde niet meer in Nederland wonen. Dat begrijp ik dan wel weer.

PS elke keer dat ik iets over Zebreniza schrijf, zeggen mensen die ik ken en waardeer: je schrijft die naam niet goed.